

«قلعه‌تل» مرمت اساسی می‌خواهد

یک باستان‌شناس:

درک حفاظت از محوطه‌های باستانی مهم است

یک باستان‌شناس پیشکسوت معتقد است: درک حفاظت از محوطه‌های باستانی مهم‌تر از مدت زمان کاوش است. دکتر آرمان شیشه‌گر با بیان اینکه هدف از اکتشاف در باستان‌شناسی آشکار ساختن بناها و آثار قدیمی و معرفی تمدن‌های از بین رفته قبل از ما است متذکر شد: این عمل برخی مواقع تا حدودی با تخریب زمین و آثار برجای مانده از گذشتگان همراه است. بنابراین درک حفاظت از محوطه‌های باستانی مهم‌تر از مدت زمان کاوش است. او با بیان اینکه باستان‌شناسی به ما کمک می‌کند که اطلاعات ارزشمندی در مورد

هستند و وظیفه دارد در حفظ و نگهداری و معرفی آثار حتی اگر یک قطعه سفال باشد و یا تکه‌ای سنگ که در نظر افراد غیرمتخصص با سنگ‌های عادی فرقی ندارد به مردم تلاش کند. شیشه‌گر با اشاره به اینکه مهم‌ترین بخش باستان‌شناسی تعیین نحوه دستیابی و دسترسی به آثار تاریخی توسط باستان‌شناسان است، متذکر شد: نوع مواجهه با مردم، القا اهمیت میراث فرهنگی، شیوه حفاظت هنگام کاوش و... از جمله شاخصه‌هایی است که در اخلاق و عمل حرفه‌ای باستان‌شناسی باید لحاظ شود. وی با تأکید بر اینکه مردم هر محوطه باستانی می‌توانند حامی آثار تاریخی منطقه خود باشند گفت: هم‌اکنون ضروری است که جوامع محلی نیز وارد میدان شده و همگام با میراث فرهنگی

– آمده است: «با تصویب

«قانون الحاق جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون حراست از میراث فرهنگی ناملموس» در تاریخ ۲۲/۹/۱۳۸۴ توسط مجلس شورای اسلامی، مجوز و زمینه صیانت از میراث فرهنگی ناملموس ایران به نفع نسل‌های حال و آینده در کشور ایران فراهم شد. با این وجود، پیش از تصویب «قانون الحاق» نیز زمینه‌های قانونی و عملی حمایت از میراث فرهنگی ناملموس در کشور وجود داشت. قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ اشاره‌ای گذرا به موضوع فولکلور (که بخش مهمی از میراث فرهنگی ناملموس است) کرده بود، اما قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور مصوب ۱۳۶۷ مجلس شورای اسلامی به طور کامل‌تری به این موضوع پرداخت. نخست آن‌که ماده ۱ آثار باقی‌مانده از گذشتگان و یا میراث فرهنگی را به طور کلی و فارغ از مادی و یا غیرمادی بودن آن تعریف می‌کند و لذا این تعریف به دلیل جامع بودن آن، شامل میراث فرهنگی ناملموس نیز هست، اما علاوه بر این، در بند ۴ ماده ۳ «بررسی‌های مردم‌نگاری، پژوهش‌های مردم‌شناسی، انسان‌شناسی زیستی و شناخت فرهنگ بومی مناطق مختلف کشور» و در بند ۵ همان ماده «پژوهش در زمینه هنرهای سنتی و فراهم آوردن امکانات لازم برای حفظ، احیاء و رشد آن‌ها»، بخشی از وظایف سازمان میراث فرهنگی کشور

میراث ناملموس ایران در تهدید است

یک کارشناس حقوقی میراث فرهنگی می‌گوید: «خلاء قانونی و نداشتن «رژیم حقوقی صیانت از میراث فرهنگی ناملموس ایران»، چالش برانگیز شده و میراث ناملموس را در تهدید قرار داده است.» علاوه بر این، دیگر بررسی‌ها از کوتاهی‌هایی در حفاظت از میراث ناملموس حکایت دارد که این عناصر فرهنگی ایران را در معرض تحریف و تصرف و نابودی قرار داده است. با این همه، به نظر می‌رسد «ثبت میراث ناملموس» در فهرست‌های داخلی و بین‌المللی تنها اقدام و راهکاری بوده که تا کنون برای صیانت انجام شده است. میراث ناملموس یکی از موضوعات مهم فرهنگی کشور است؛ موضوعی که در صورت توجه درست به آن می‌تواند فرصت‌هایی برای تأمین منافع ملی کشور در پی داشته باشد، به طوری که یک کارشناس حقوقی وزارت میراث فرهنگی می‌گوید: «یکی از ظرفیت‌های مهم میراث ناملموس، جایگاه آن در کمک به توسعه پایدار و گردشگری پایدار و حفظ همبستگی ملی است. با این وجود به نظر می‌رسد هنوز از این ظرفیت مهم به طور کامل استفاده نشده است.»

سوسن چراغچی – کارشناس حقوقی و پژوهشگر حقوق میراث فرهنگی – معتقد است: «این خلاء تا حدودی به دلیل نبود یک قانون جامع راجع به میراث فرهنگی ناملموس است.» او در نوشتاری با عنوان «ایجاد رژیم حقوقی صیانت از میراث فرهنگی

یک دوستدار میراث فرهنگی می‌گوید: قلعه‌تل از آثار ثبت ملی شده شهرستان باغملک است که نیاز به مرمت اساسی و بازسازی دارد. نسرین کریمی با تأکید بر اینکه اقدامی در راستای استحکام‌سازی و تثبیت قلعه باید صورت بگیرد گفت: این قلعه تاریخی ظرفیت بالایی برای جذب گردشگر دارد و باید اقدامات و تلاش‌هایی در جهت بازسازی قلعه انجام شود چراکه این قلعه در عمل رها شده و این در حالی است که باید مرمت، بازسازی و بهره‌برداری شود. او با اشاره به نوع اقدام‌ها و فعالیت‌هایی که در این قلعه انجام شده گفت: چگونگی مرمت بناهای تاریخی تعاریف مختلفی دارد و در این قلعه فقط در حد زیبایی‌ظاهری نور افشانی، سنگ‌فرش و مرمت‌های جزئی صورت گرفته است.

وی با بیان اینکه بناهای تاریخی بهترین منابع اقتصادی، فرهنگی و هویتی هستند و در مدیریت شهرستان می‌توانند اثرگذاری قابل اعتنايي داشته باشند، افزود: ضرورت انجام اقدامات در این راستا کاملاً احساس می‌شود اما توجه به این امر مورد غفلت قرار گرفته است. کریمی همچنین با اشاره به اینکه برخی از ارزش‌های تاریخی ویران شده قلعه‌تل در سالیان گذشته مورد مرمت واقع شده‌اند گفت: این قلعه نیاز به مرمت کلی و احیا دارد تا آخرین ارزش‌های متصل به تاریخ گذشتگان باقی بماند. او با بیان اینکه مرمت با آگاهی از گذشته و نگاهی به آینده باید صورت گیرد تصریح کرد: متأسفانه تعداد پروژه‌هایی که متناسب با شان و منزلت بناهای تاریخی این شهرستان مرمت شده باشند چشمگیر نیست.

به صیانت از محوطه‌های باستانی بپردازند. این باستان‌شناس پیشکسوت عنوان کرد: آگاه‌سازی و آگاهی‌بخشی مردم و شناساندن هویت تاریخی به آنها مهمترین عاملی است که می‌تواند جاودانگی آثار تاریخی را رقم بزند.

از نسلی به نسل دیگر منتقل شده و به امروز رسیده‌اند. اگرچه عبارت میراث فرهنگی ناملموس، در ظاهر امر شبهه معنوی و یا روحانی بودن میراث را القا می‌کند، اما مفهوم و مقصود اصلی آن، صرفاً غیرمادی بودن آن است. تدوین‌کنندگان پیش‌نویس معاهده، این عبارت را در قیاس با اصطلاح میراث فرهنگی ملموس و یا مادی به دلیل جامع بودن آن به کار بردند تا همه اقسام مظاهر فرهنگ غیر مادی را خواه موارد مذهبی و خواه غیرمذهبی شامل شود. در واقع موضوع کنوانسیون‌های قبلی یونسکو میراث ملموس منقول (اشیاء) و غیر منقول (بناها و یادمان‌ها و محوطه‌ها و غیره) بود و حال نوبت به آن رسیده بود که کنوانسیون با موضوع مظاهر غیر مادی فرهنگ از جمله آداب و رسوم، سنت‌ها، آیین‌ها، دانش سنتی و غیره به تصویب یونسکو برسد. طبعاً برخی از این مظاهر ریشه مذهبی نداشته و صرفاً در تعامل با طبیعت و یا برای رفع نیازهای معیشتی جوامع سنتی و محلی ابداع شده و در طول تاریخ تکامل یافته‌اند.

ناملموس به کار رفت و این عبارت، به فرهنگ واژگان حقوق میراث فرهنگی کشورها، از جمله ایران راه یافت. کنوانسیون (بند ۱ ماده ۲) ضمن ارائه یک تعریف کلی از میراث ناملموس، قید می‌کند که این تعریف از جمله در ۵ عرصه ذیل نمودار می‌شود: «الف – سنت‌ها و بیان‌های شفاهی شامل زبان به عنوان حامل میراث فرهنگی ناملموس، ب – هنرهای نمایشی، ج – رسوم اجتماعی، آیین‌ها و رویدادهای جشنواره‌ای، د – دانش و رسوم راجع به طبیعت و گیاهان، ه – مهارت در هنرهای دستی سنتی» در اینجا باید اضافه شود که عبارت «از جمله» به این معناست که از نظر کنوانسیون، میراث فرهنگی ناملموس کشورها بسته به شرایط ویژه آن‌ها می‌تواند در عرصه‌های دیگری نیز به جز این پنج عرصه نمود داشته باشد. **میراث ناملموس یا معنوی؟** طبق کنوانسیون ۲۰۰۳، میراث فرهنگی ناملموس شامل همه مظاهر غیر مادی فرهنگ به یادگار مانده از نسل‌های پیشین هستند که در بطن جوامع سنتی محلی پدیدار شده، در طول زمان تداوم و تکامل یافته و

معرفی می‌شوند. شایان ذکر است که پژوهش‌های مورد نظر در عمل نیز توسط پژوهشکده‌های سازمان میراث فرهنگی کشور (وزارت) و پژوهشگاه و یا حتی پیش از تشکیل سازمان مذکور، توسط ادارات کل هنرهای سنتی و مرکز موزه مردم‌شناسی انجام می‌شده است. به این ترتیب توجه به مفهوم میراث فرهنگی ناملموس، که زمینه معنوی میراث فرهنگی مادی است، سال‌ها پیش از الحاق کشور به کنوانسیون ۲۰۰۳ یونسکو (مصوب ۱۳۶۷) در قانون ایران وجود داشته است. با این وجود، مزیت کنوانسیون حراست از میراث فرهنگی ناملموس مصوب ۲۰۰۳ یونسکو آن بود که حوزه میراث ناملموس را که زمینه معنوی میراث فرهنگی ملموس یا مادی است به طور جامع و گسترده‌تری تعریف کرد و مظاهر آن را به طور دقیق و روشن در پنج طبقه کلی تعیین کرد که موارد قیدشده در قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور تنها بخشی از این حوزه به شمار می‌آیند. سپس با پیشنهاد ثبت مصداق‌های میراث ناملموس در فهرست‌های داخلی و بین‌المللی، شیوه‌های صیانت یا پاسداری پس از ثبت را روشن کرد. این کنوانسیون نیز همچون سایر معاهدات یونسکو، صیانت را بر مبنای همکاری کشورها در نظر گرفته است. تعریف میراث فرهنگی ناملموس در کنوانسیون ۲۰۰۳ برای نخستین‌بار اصطلاح میراث فرهنگی